

No matarás

Krotki Film o Zabijaniu, Krzysztof Kieslowski, 1988

Un jove polonès psicològicament perturbat assassina un taxista i és condemnat a la forca.

La mort per la mort

La rata, un animal que s'atipa amb la brossa, jau morta miserablement. El gat murri que té gana i que és enxampat robant menjar acaba penjat d'una corda com si fos un trofeu. Amb aquestes dues imatges a l'inici de la pel·lícula es podrien realitzar múltiples lectures, però allò que queda clar és la intenció del director.

Ell ens vol preparar un terreny que doni pas a un discurs entorn de la carència, la precarietat i la mort. Al mateix temps ens farà un al·legat ben subtil (allunyat de l'efectisme i el sentimentalisme propi dels nord-americans) en contra de la pena de mort. *No matarás* té el seu origen en un dels deu manaments de les taules de la llei que Moisès baixà del Sinaí, concretament en el cinquè. La televisió polonesa va encarregar a Krzysztof Kieslowski la realització de deu episodis que reflectissin cadascuna de les deu normes bàsiques del decàleg. L'objectiu, potser, era revitalitzar el llenguatge bíblic amb una expressió més contemporània i

cinematogràfica i més relacionada amb els temps que llavors corrien per Polònia. No serà d'estranyar, així doncs, que trobem constants referències a la situació d'un país que ha patit incansablement des de la invasió del nazis al 39 o, fins i tot, d'etapes prèvies com la tsarista.

Tot plegat, aquests manaments serveixen com a títol de quelcom més profund: una al·legoria social que va més enllà de la moralitat cristiana, fent camí cap a una ètica purament humana. Però només un d'aquells episodis de la sèrie televisiva va transcendir i va ser ampliat i portat al cinema: *No matarás*; en realitat hauríem de traduir com a *Petit film sobre l'assassinat*, amb un títol més proper a l'assaig filosòfic que no pas a l'imperatiu categòric propi de la religió. Estem davant d'una reflexió que gira entorn de tres personatges: un taxista, un jove d'origen indefinit, que volta pels carrers d'una depriment Varsòvia, i un advocat, que després d'haver estat anys de pràctica, finalment, és acceptat com a membre del gremi amb el dret d'exercir la seva professió.

Per començar, remarcuem com el poder de la triada i el valor i el simbolisme del número tres resulten ineludibles en la formació catòlica del director polonès. Després del decàleg, tot fent un canvi de registre amb *La doble vida de Verónica*, torna a la reflexió al·legòrica mitjançant la seva trilogia *Azul, Blanco i Rojo*, pel·lícules que definitivament li van aportar un reconeixement internacional. Aquesta obsessió pel número tres sembla que la tenim tots ben lligada al nostre inconscient (com ja hem vist amb les trilogies de Lars von Trier o en infinitats d'altres) i, fins i tot, forma part dels nostres fonaments filosòfics com ara la màxima hegeliana: tesi-antítesi-síntesi... Realment un camp digne d'estudi (potser clínic i tot!). Però no ens desviem del tema...

Les obres de Kieslowski estan plenes de personatges que es creuen sense veure's i que es troben en situacions inesperades (quelcom de semblant al que succeeix als films de Julio Medem, però amb més subtilitat, sense forçar l'engranatge ni la mirada

de l'espectador... podríem dir «a l'europea» i no «a l'espanyola»).

Jacek, el noi protagonista, camina sense rumb aparent pels carrers en un ambient que se li presenta hostil tant a ell com a nosaltres (gràcies també a l'enfosquiment de la lent i als filtres de color ocre i rogenç de la il·luminació). Fa l'efecte d'un noi desesperat, desocupat, d'un suïcida en potència a qui només se li acuden actituds plenes de rancor i violència, com ara tirar una pedra des d'un pont per veure si toca un cotxe... Tot i així, tot i l'ombra que acompanya el personatge, la compassió que sentim per ell es fa cada vegada més intensa. D'altra banda, està l'antipàtic taxista, violent també, però en el seu comportament, en la seva masculinitat vulgar i denigrant quan s'insinua a la joveneta quiosquera, en el seu passotisme, en la manera de netejar el cotxe i no importar-li cap client... Així, quan acabi de deixar el cotxe ben net sortirà a fer la ronda pels carrers... Allà es creuarà amb la motocicleta de l'advocat, es fixa en ell, però no es tornaran a veure. L'advocat està ple d'alegria, d'il·lusió, és la cara positiva d'un ambient en decadència. Acaba de ser admès com a advocat i ben aviat començarà a exercir. És una gran notícia i corre exaltat a explicar-ho a la seva promesa. Ella l'espera a la cafeteria. Allà, justament, en un racó, el jove Jacek pren un cafè mentre mira neguitós el policia a l'altra banda del carrer. També sembla guaitar la parada dels taxis. Finalment, decideix sortir del local i es dirigeix de dret a la parada on acaba pujant al taxí que ja coneixem. A partir d'aquí, els esdeveniments prenen forma, la carrera cap a la mort (gratuïta, sense marca en el taxímetre) pren forma. Jacek, sense motius aparents (amb clars problemes mentals) condueix al taxista (para-

doxalment) a un lloc apartat, a la vora d'un riu decadent. És llavors que Jacek pren una corda i prova d'escanyar el taxista, però aquest s'hi resisteix i el crim es fa pregar... L'acció és lenta, l'intent és llarg. La lluita per sobreviure fa més violenta l'escena i l'angoixa fa acte de presència en l'espectador. Però el crim, finalment, pren forma, es consolida i Jacek és condemnat a la forca (un mètode més efectiu que no pas el que ell havia provat d'utilitzar). Torna així a entrar en joc l'advocat, però el cas està perdut. D'aquesta manera, les il·lusions del lletrat entren en una crisi profunda. No és capaç d'evitar la mort del condemnat i, a més a més, ell és condemnat a contemplar la matança: quelcom teòricament més subtil, més asèptic, però que, indubtablement, acaba sent també una escena de major cruesa i crueltat possible. *No matarás* queda del també bíblic *ull per ull*. La reforma ja està feta des del Sinaí, però sembla que alguns encara no escolten la paraula.

I amb paraules acabarem... Amb les paraules d'un poeta amic meu que ha sabut resumir l'esperit de la pel·lícula en una imatge, en un vers... Potser si l'hagués posat abans no hagués calgut omplir tantes columnes. L'essència del film, com bé ha vist el meu company (temerós de donar a conèixer el seu nom), pot concentrar-se en una sola imatge, quan Jacek es bufa les mans per tal de suportar el fred; una imatge que passa desapercibuda, com quelcom de quotidià. Tota la pel·lícula sembla estar rodada en *un lugar en el que sólo existe un gesto para el rezo: soplar sobre las manos, para no morir de frío*. Aquest lloc no és només Polònia o el catolicisme, roman més endins, en la consciència... Com demostra aquest tipus de cinema, sens dubte, l'angoixa és bona mestra (però no cal convertir-la en la nostra mestressa).

Fitxa tècnica

Tècnics

Director: Krzysztof Kieslowski
Guió: Krzysztof Kieslowski i Piesiewicz Kieslowski
Productor: Ryszard Chutkowski
Muntatge: Ewa Smal
Fotografia: Slavomir Idziar
Vestuari: Hanna Cwiklo i Malgorzata Obloza
Música: Zbigniew Preisner
Disseny de producció: Halina Dobrowolska
Nationalitat: Polònia
Durada: 84 minuts

Actors

Mirosław Baka (Jacek)
Krzysztof Globisz (Piotr)
Jan Tesarz (Taxista)
Zbigniew Zapaziewicz
Barbara Dziekan
Aleksander Bednarz
Jerzy Zass
Zdzisław Tobiasz
Artur Barcis
Krystyna Janda.

Filmografia (selecció)

1994
Rojo
1994
Blanco
1993
Azul
1991
La doble vida de Verónica
1988
Decálogo [1 a 10]
1988
A short film about love
1988
No matarás
1984
No end
1982
Blind Chance
1981
Short working day
1980
Dworzec
1980
Talking heads